

трошкова чувања препуштене робе, као и губитка у цени приликом судске продаје исте. Већина законских прописа не предвиђа овај институт, неки га, на посредан начин, чак и искључују (чл. 32. конвенције СИМ, § 503. ст. 2. Грађанског законика Мађарске НР од 1959: „У случају оштећења пошњике превозилац је дужан по своме избору или да накнади смањење вредности или да отклони оштећење”), што ипак не значи да је потпуно непознат (Грађански законик РСФСР од 1964. године, у чл. 383, ст. 2.: „Ако се услед оштећења за које је одговорна организација за аутомобилски транспорт (чл. 382) квалитет терета или пртљага промени у толчкој мери да се он не може употребити у сврхе за које је намењен, прималац терета односно пртљага има право да одбије да га прими и да тражи накнаду за његову пропаст”).

Др Предраг Шулетић

ОДРЕЂИВАЊЕ НАСЛЕДНИКА У ТЕСТАМЕНТУ*

Тестатор је завештао имовину оном свом детету које га буде доцувало до краја живота. После његове смрти избио је спор поводом наслеђивања. Првостепени суд и Врховни суд Србије нашли су да у тестаменту наследник није одређен и да не може бити условног постављања наследника, па су оставиоачевом писмену оспорили карактер тестаментa. С тим у вези у образложењу своје одлуке Врховни суд Србије каже:

„Из одредбе члана 84. Закона о наслеђивању произилази да одређивање наследника у тестаменту мора да буде безусловно и несумњиво, тако да се о његовој личности не може постављати питање. Писмено о коме је реч тај услов не испуњава, јер оставилац своју имовину завештава свом детету „био мушком био женском” које га дочува. Разумљиво је да оваква одредба није опредељена у погледу личности наследника, јер може изазвати спор о томе ко је од деце тестаторове овога дочувао. Другим речима, не може бити условно постављење наследника у том смислу да наследник буде ма које лице или особа из одређеног круга лица које испуни услове из тестаментa, већ да би тестамент имао услове за пуноважност у смислу члана 84. Закона о наслеђивању, наследник мора да буде индивидуално одређено лице, па ако тестатор жели да наступање наслеђивања по тестаменту стави у зависност од наступања неког услова или извршења неке обавезе да то у тестамент унесе као ограничење односно захтев за реализацију тестаментa.

Како спорно писмено, према изложеном, није одређено у погледу личности наследника, правилно је првостепени суд нашао да оно нема карактер тестаментa.” (Пресуда Врховног суда Србије Гж. 3101/63. од 14. новембра 1963. године).

За решење овог правног случаја као основно питање поставља се: Мора ли тестаментални наследник да буде тачно одређен, или могу бити одређене околности према којима се он може одредити и коме се од овако одређених наследника могу постављати услови у вези са наслеђивањем.

* Семинарски рад на III степену грађанскоправног смера Правног факултета у Београду, обрађен код проф. др Михаила Константиновића.

Врховни суд Србије, позивајући се на одредбу чл. 84. Закона о наслеђивању, сматра да из ње произилази „да одређивање наследника у тестаменту мора да буде безусловно и несумњиво, тако да се о његовој личности не може постављати питање“, а да „писмено о коме је реч тај услов не испуњава“, па је, саглашавајући се са првостепеним судом, нашао да спорно писмено нема карактер тестаента.

По правилу, наследник се у тестаменту одређује индивидуално на тај начин што оставилац именује једно или више лица која ће да наследе целу његову имовину или само одређене њене делове. У том смислу изјашњава се одредба чл. 84. Закона о наслеђивању:

„Завешталац може тестаментом одредити једног или више наследника.

Наследник на основу тестаента је лице које је завешталац одредио да наслени целокупну његову имовину, или део имовине одређен према целој имовини.

Наследником ће се сматрати и лице коме су тестаментом остављени једна или више одређених ствари или права, ако се утврди да је воља завештаочева била да му то лице буде наследник.”

Али, наследник у тестаменту не мора увек бити на тај начин одређен. Наследник може бити и одредив, односно наследник ће бити довољно одређен ако је завешталац навео такве околности на основу којих је могуће утврдити наследничкову личност. О томе говори одредба чл. 89. Закона о наслеђивању:

„Наследници, легатори и друга лица којима су тестаментом остављене неке користи, довољно су одређени ако тестамент садржи податке на основу којих се може утврдити ко су они.”

Према томе, наследник је одређен и онда ако су у тестаменту дати атрибути једног лица или околности на основу којих је могуће утврдити његов идентитет.

У овом правном случају поставља се питање да ли је наследник одређен ако је оставилац у тестаменту завештао своју имовину „било мушком било женском“ детету које га буде дочувало до краја живота. Оваква одредба оставиоца не именује наследника, али даје елементе на основу којих се може утврдити његов идентитет.

Врховни суд Србије правилно је констатовао да у овом правном случају наследник није именован, али је неправилно извео закључак да спорно писмено због тога губи карактер тестаента.

Одређивање наследника сматрано је битним елементом тестаента у римском праву. У нашем праву тестамент се сматра постојећим и пуноважним и ако њиме није одређен наследник. Тестатор може, али не мора, својом последњом изјавом воље да одреди универзалног сукцесора. Он може да одреди само кориснике заоставштине, на пример, легатаре, па да се изјава његове последње воље сматра тестаментом. Тестаментом ће се сматрати и она изјава воље оставиоца која садржи такве одредбе које посредно утичу на распоред његове заоставштине и сл. Оно што је битно за један тестамент то је да представља изјаву последње воље оставиоца. Из овога произилази да у овом правном случају тестаторовом писмену не треба оспорити карактер тестаента са разлога, што оно „није

одређено у погледу личности наследника", јер индивидуално одређивање наследника у нашем праву није битан елемент тестаментa.

У образложењу своје одлуке Врховни суд Србије каже да наследник у тестаменту не може бити условно одређен ако претходно није индивидуално одређен. Позивајући се на одредбу чл. 84. Закона о наслеђивању Врховни суд Србије правилано закључује да се услов може поставити само онда ако је наследник у тестаменту одређен. Међутим, изјаву оставиоца да оставља имовину „било мушком било женском“ детету које га дочува, Суд погрешно квалификује као услов у тестаменту. Он каже: „Не може бити условно постављање наследника у томе смислу да наследник буде ма које лице или особа из одређеног круга лица које испуни услове из тестаментa...“ Одредба оставиоца којом завештава имовину било мушком било женском детету које га дочува нема карактер услова, већ карактер околности односно чињеница на основу којих је могуће утврдити идентитет наследника. Према томе, у овом конкретном правном случају треба сматрати да је наследник довољно одређен самим фактором да је *одредив*. Сходно томе, услов се може поставити не само именованом наследнику, већ и оном који произилази из датих околности у тестаменту.

Услов у праву има значај будућег неизвесног догађаја од чијег остварења или неостварења зависи настајак, престанак или модификација неког права. Осим овог правно-техничког значења, услов често означава и погодбу, претпоставку, тј. оне околности које морају бити испуњене да би наступило извесно правно дејство. У овом смислу услов за пуноважност једног уговора била би сагласност воља странака. Условом се који пут називају и поједине одредбе уговора тј. његови углавци, утаначења, елементи.

По избајању спора, а на основу фактичких околности, могуће је утврдити ко је оставиоца од његове деце дочувао до краја живота. Пошто се ради о једном фактичком питању, на суду је да на основу слободне оцене доказа утврди да ли је оставилац био дочуван до краја живота, и, ако јесте, које га је дете дочувало. Међутим, ни првостепени суд ни Врховни суд Србије нису се упуштали у ово утврђивање. Напротив, Врховни суд Србије чак сматра да је „разумљиво да оваква одредба није опредељена у погледу личности наследника, јер може изазвати спор о томе ко је од деце тастаторове овога дочувао“. Најблаже речено, чудно је да суд, који је позван да решава спорове, зазире од њих! Према томе, оставиочева одредба да завештава имовину оном свом детету „било мушком било женском“ које га дочува, има се узети као одредба која садржи податке на основу којих је могуће утврдити идентитет наследника, а не као услов у тестаменту.

На крају ваља приметити да је Врховни суд у образложењу своје одлуке у више наврата употребљавао израз услов, не подразумевајући при том увек услов у правом његовом значењу. Иза овог појма Суд једанпут подразумева елементе тестаментa („да би тестамент имао услове за пуноважност у смислу чл. 84. Закона о наслеђивању, наследник мора да буде индивидуално одређено лице...“), други пут околности на основу којих се одређује наследник („другим речима не може бити условно по-

стављање наследника у томе смислу да наследник буде ма које лице или особа из одређеног круга лица које испуни услове из тестаментa..."), трећи пут, услов у правом његовом значењу односно у правно-техничком смислу речи („наследник мора да буде индивидуално утврђено лице, па ако тeстатор жели да наступање наслеђивања по тестаменту стави у зависност од наступања неког услова или извршења неке обавезе да то у тестамент унесе као ограничење..."). Међутим, када је реч о условном постављању наследника, онда услов има значај будућег неизвесног догађаја од чијег наступања или ненаступања зависи настапак, промена или престанак неког права, у овом правном случају права на наслеђе. У овом правном случају, који је предмет нашег разматрања, такав услов није постављен.

Луција Спировић-Борђевић

МЕЂУНАРОДНА АРБИТРАЖА О ИНТЕРПРЕТАЦИЈИ И ПРИМЕНИ БИЛАТЕРАЛНИХ УГОВОРА У МЕЂУНАРОДНОМ ВАЗДУШНОМ САОБРАЋАЈУ*

Иако данас у свету постоји велики број билатералних уговора који имају за циљ да у недостатку универзалног мултилатералног споразума регулишу сложену материју међународног ваздушног саобраћаја, изненађује веома мали број случајева решавања путем арбитраже спорова насталих из ових уговора.

Послератна историја међународног ваздухопловног права бележи само неколико оваквих случајева. Индија и Пакистан 1952, а Либан 1954, обратили су се Савету ИСАО-а. Сједињене Државе и Италија су свој спор решиле путем арбитраже 1965. године. Утолико је и већи значај одлуке донете у спору о коме ће овде бити речи.

И. Уговор о ваздушној пловидби између Сједињених држава и Француске од 27. марта 1946. — Цивилни ваздушни саобраћај између САД и Француске био је до 1946. године регулисан Уговором о ваздушном саобраћају, закљученом разменом нота двеју влада, 15. јула 1939. године.

Влада САД, земље која је из Другог светског рата изашла са далеко највећом ваздушном флотом, незадовољна неуспехом Чикашке конференције да на мултилатералној основи регулише сва кључна питања међународног ваздушног саобраћаја, пожурила је да путем билатералних споразума обезбеди пуни развој међународних линија америчких националних превозилаца. Енглеска (Уговор закључен 11. фебруара 1946. на Острвима Бермуда) и Француска биле су прве, а истовремено за САД и најинтересантније земље са којима су овакви уговори закључени.

Прве кораке у правцу закључивања новог уговора о ваздушној пловидби између САД и Француске предузела је влада САД подносећи 23. марта 1945. преднацрт уговора односно његове измене и допуне 16. јула 1945. године. У међувремену, Civil Aeronautics Board је, својом од-

* Одлука Арбитражног суда донета 22. XII 1963. године у Женеви (Сједињене Америчке Државе V. Француска).